

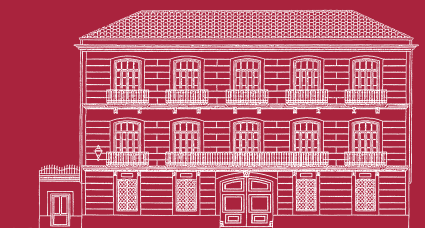

CONSELL VALENCIÀ (v̂) de CULTURA

PALAU DE FORCALLÓ · Museu, 3 · 46003 València
Telèfon 96 386 55 16 · Fax 96 386 55 26 · 96 386 59 52
cvc@gva.es · www.gva.es/cvc/

(v̂)

DICTAMEN DEL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA SOBRE LA LLENGUA

DICTAMEN DEL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA SOBRE LA LLENGUA

(per encàrrec de les Corts Valencianes,
Resolució de 17 de setembre de 1997)

CONSELL
VALENCIÀ
de CULTURA

Ple extraordinari: 13 de juliol de 1998

©Consell Valencià de Cultura, 2004

Museu, 3

46003 València

cvc@gva.es

Impressió: Gràfiques Litolema

DL: V-5122-2004

A. ANTECEDENTS

Les Corts Valencianes resolgueren, el 17 de setembre de 1997, en funció de la iniciativa presentada en el debat de política general, que el Consell Valencià de Cultura dictaminara, en base a fonaments científics i històrics, respecte de les qüestions lingüístiques, i la Resolució, que diu: "Las Cortes Valencianas en función de la iniciativa presentada en el debate de Política General acuerdan que el Consell Valencià de Cultura, institución que forma parte de la Generalitat Valenciana y que por ley tiene atribuida la defensa y promoción de los valores lingüísticos y culturales valencianos, dictamine, asentado tanto en fundamentos científicos como históricos, mediante los mecanismos que se ajusten a su naturaleza jurídica, respecto de las cuestiones lingüísticas", fou comunicada al Consell Valencià de Cultura el mateix dia.

El Ple del Consell Valencià de Cultura, en sessions successives, adoptà els acords pertinents per a establir el criteri i el mètode a seguir en l'elaboració d'un Dictamen que complira l'encàrrec de les Corts Valencianes.

B. COMPETÈNCIA DEL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA EN LA MATÈRIA

El Consell Valencià de Cultura naix de l'article 25 del nostre Estatut d'Autonomia i les seues funcions, la seua composició i la seua organització es fixen en la Llei 12/1985 de creació de l'organisme.

El Consell Valencià de Cultura és la institució consultiva i assessora de les institucions públiques de la Comunitat Valenciana en les matèries referents a la cultura valenciana, d'acord amb l'article tercer de la seua Llei de creació, i per tant pot assessorar les Corts Valencianes prèviament a la presa de decisions legislatives. En particular, en el seu paràgraf segon l'article tercer de l'esmentada Llei fixa com a principi d'actuació del Consell Valencià de Cultura vetlar per la defensa i la promoció dels valors lingüístics i culturals valencians. D'altra banda, segons l'article cinqué de la dita norma, el Consell Valencià de Cultura té com a funció, entre d'altres, "evacuar informes o dictàmens i realitzar els estudis que li siguen sol·licitats per les Institucions públiques de la Generalitat Valenciana".

En conseqüència, el Consell Valencià de Cultura està habilitat legalment per a emetre el present dictamen.

C. LES CONSULTES SOBRE LA MATÈRIA DEL DICTAMEN

El Ple del Consell Valencià de Cultura obrí un període de recepció d'escrits i visites que es tancà el 28 de febrer de 1998, i una fase d'audiències a diverses institucions i entitats, convidades a comparéixer davant del Consell per mitjà d'una carta signada pel president. Estes institucions i entitats eren invitades a elaborar un document escrit, a més de comparéixer en un dia concertat per declarar verbalment allò que consideraren oportú sobre la qüestió. Calia, doncs, que el Consell Valencià de Cultura, a l'hora d'emetre el Dictamen, tinguera en compte el conjunt de les opinions i raonaments externs així rebuts, i calia igualment que en quedara constància pública. És per això, que el present Dictamen s'emet acompanyat d'un annex en 8 toms on figuren el conjunt de les opinions i els escrits aportats per les institucions i entitats rebudes en audiència, amb les característiques descriptives d'estes institucions i entitats. Atés el volum d'esta documentació i a fi de facilitar-ne el coneixement i l'avaluació, se n'adjunta igualment un resum on figura també un extracte global de les comunicacions externes no demanades.

D. EL DICTAMEN PRÒPIAMENT DIT

Fetes les consideracions preliminars precedents i consignats els antecedents de rigor, el Consell Valencià de Cultura dictamina açò que segueix:

SOBRE LA SITUACIÓ SOCIAL DEL VALENCIÀ I EL SEU ÚS

El valencià arribà a la seua esplendor literària màxima en el segle XV i part del XVI, i inicià amb els ducs de Calàbria una paulatina castellanització en els escrits, si bé mantingué viva la seua presència en l'ús quotidià. A finals del segle XIX, el moviment

conegut com a Renaixença significà una lleu recuperació de la utilització de la llengua en els certàmens i en les publicacions literàries que es va prolongar durant les primeres dècades de la nostra centúria.

Hui, la situació del valencià és certament paradoxal: quant a l'ús culte i oficial, i a pesar de les insuficiències notòries en este camp, estem millor que no hem estat en els darrers segles, des del Decret de Nova Planta, si més no, a començaments del segle XVIII; en canvi, quant a l'ús popular, no sembla que assistim a cap tipus de represa i continuem en una situació de desafecció lingüística, amb un empobriment i una castellanització de la parla quotidiana francament alarmants. Però, és evident que una situació com esta no pot romandre estable molt de temps, de manera que o s'aconsegueix que el valencià recupere el nivell d'ús popular que mai no degué perdre o fins i tot la seua mera preservació deixarà de ser possible.

Per altra banda, l'any 1932 es firmaven les normes ortogràfiques dites de Castelló, seguides durant quaranta anys sense problemes pels literats valencians. Posteriorment, des dels anys setantes, esta normativa ha sigut contestada per sectors culturals i polítics, encara que la majoria de la producció escrita en valencià ha continuat redactant-se d'acord amb aquelles normes primeres més o menys desenrotllades.

També hem de dir que, a l'empara de l'Estatut d'Autonomia i de l'autogovern que l'Estatut ha fet possible, hem assistit darrerament a una clara milloria en el nivell de consideració i de prestigi social del valencià, la qual cosa és una base favorable per a intentar amb optimisme el redreçament necessari de la nostra llengua, a hores d'ara tan malmesa per l'abandó i la desídia. Dissortadament, esta milloria es troba entrebancada pel conflicte esterilitzador que es perpetua entre nosaltres, especialment a la ciutat de València i la seua conurbació. Un conflicte sobre el nom, la naturalesa i la normativa de la llengua pròpia dels valencians que n'impedix la salut i que acumula les dificultats en el procés de recuperació de la llengua que ens hauria d'identificar i d'unir com a valencians, en comptes de separar-nos.

Però, l'esterilitat del conflicte supera l'àmbit d'allò que és estrictament lingüístic per a incidir negativament en la vertebració social del nostre poble. Perquè si, parlant ara en general, és veritat que la iniciativa individual i la competència, a tots els nivells, són components insubstituïbles de la bona marxa d'una gran formació social qualsevol, també és igualment cert que cal alhora la base comuna d'uns referents col·lectius majoritàriament compartits, d'un fort sentiment de pertinença col·lectiva, d'una mínima solidaritat, perquè aquella iniciativa individual i aquella competència puguen ser socialment productives i no degeneren en un clima social insolidari i destructiu. De fet, si una comunitat política, com és ara la Comunitat Valenciana, vol alguna cosa més que subsistir en el concert de les altres comunitats polítiques, si vol afirmar la

seua personalitat diferenciada, si vol reeixir i si vol progressar, caldrà que la part millor dels seus components individuals i col·lectius desenrotlle un ferm sentiment quotidianament operatiu de pertinença i lleialtat comunitàries. Justament, una llengua pròpia de cultura, el valencià en el nostre cas, viva al carrer i a les institucions, reconeguda com a tal per la societat que té la sort de posseir-la, és un element de gran valor a l'hora de conformar eixe sentiment comunitari antecala d'un futur social de progrés.

Però, ja ho hem dit adés: a hores d'ara, el valencià, la nostra llengua, és sovint utilitzada com un motiu de discòrdia entre valencians, en comptes de ser el tret comunitari desitjable d'identificació i d'unió. S'ha de dir ací que la identificació mecànica que sovint s'ha fet entre llengua i nació, per una part i l'altra, no ha ajudat gens a clarificar la qüestió i a assentar-la sobre les bases d'una mínima serenitat i racionalitat. Cal, doncs, saber desactivar eixe conflicte socialment esterilitzant, perquè a més, en el món que ens ha tocat viure, el món de la globalització, dels *mass media*, i de l'escolarització generalitzada, una llengua de baix abast demogràfic, envoltada de llengües potents, com és la nostra, corre el gran perill de desaparèixer en poc temps si li afegim la dificultat gratuïta d'un conflicte greument pertorbador que es prolonga en el temps sense una perspectiva clara de solució.

En funció de tot el que s'acaba d'argumentar, cal que la qüestió de la nostra llengua pròpia siga sostreta a partir d'ara al debat partidista quotidià i esdevinga així l'objecte d'un debat seré entre els partits per tal d'arribar als consensos més amples possibles. Al final d'eixe camí guanyaria la nostra llengua, que vol dir guanyar tots els valencians.

Finalment, en l'esperit de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, i en la perspectiva d'enfortir la nostra autoestima com a valencians, d'afirmar i de potenciar la nostra personalitat diferenciada, ha arribat el moment de consensuar primer i aplicar després les mesures polítiques que cal prendre amb urgència per a promoure l'ús del valencià als més diversos nivells, creant a tal fi, si calia, els fòrums polítics previs on discutir i avaluar de manera conjunta aquelles mesures (les quals haurien de ser aprovades i aplicades per les instàncies pertinents: Corts Valencianes, executiu, diputacions i ajuntaments). Unes mesures per a traure el valencià de la situació marginal en què es troba en l'esfera pública, a fi de donar-li un futur possible i digne, conjurant així el perill vertader d'una desaparició imminent.

Les mesures haurien de cobrir actuacions públiques com les que següen:

- Reforçament de l'ensenyament del valencià i en valencià en tots els nivells educatius.

- Programació essencialment en valencià en la televisió i la ràdio públiques valencianes.
- Actitud exemplar de l'Administració valenciana en l'ús de la llengua, tant pel que fa a les aparicions públiques dels responsables polítics, com a la resta de les actuacions oficials (publicacions, publicitat, documentació administrativa...).
- Política sistemàtica de promoció de l'ús del valencià en el comerç, en la publicitat en particular i en general en la vida econòmica.
- Igualment en la indústria cultural: en el llibre, la premsa, el teatre, el cinema, i en general en el món audiovisual.
- Crida al món eclesiàstic perquè se sume en el seu àmbit a este impuls de valencianització.

Per acabar: tenim dos llengües oficials en la nostra Comunitat, el valencià i el castellà, ambdós realment usades pels ciutadans encara que siga d'una manera descompensada entre elles. Sortosament, el castellà és una llengua tan estesa i potent internacionalment que podem tranquil·lament promoure més i més l'ús del valencià entre nosaltres amb la tranquil·litat que al costat coneixem una segona llengua, també nostra, que ens facilita la comunicació internacional, sense haver de perdre així gratuïtament una part impagable de la nostra identitat com a poble diferenciat: la nostra llengua pròpia. Seria vertaderament una llàstima, però també una dimissió lamentable, que per manca de diàleg, o d'advertiment, o encara per una modernitat mal entesa, deixarem passar l'ocasió de preservar la llengua que durant tants segles ens ha identificat com a valencians.

SOBRE EL NOM, LA NATURALESA I LA CODIFICACIÓ DEL VALENCIÀ

El nostre Estatut d'Autonomia denomina "valencià" a la llengua pròpia dels valencians, i per tant este terme ha de ser utilitzat en el marc institucional, sense que tinga caràcter exclouent. L'esmentada denominació "valencià", i també les denominacions "llengua pròpia dels valencians" o "idioma valencià", o altres, avalades per la tradició històrica valenciana, l'ús popular, o la legalitat vigent, no són ni han de ser objecte de qüestionament o polèmica. Totes servixen per a designar la nostra llengua pròpia, la qual compartix la condició d'idioma oficial amb el castellà.

El valencià, idioma històric i propi de la Comunitat Valenciana, forma part del sistema lingüístic que els corresponents Estatuts d'autonomia dels territoris hispànics de l'antiga Corona d'Aragó reconeixen com a llengua pròpia.

Les anomenades Normes de Castelló són un fet històric que constituïren i constituïxen un consens necessari. El Consell Valencià de Cultura reivindica l'esperit de l'a-

cord que les féu possibles l'any 32 i entén que eixes normes han sigut el punt de partida, compartit pels valencians, per a la normativització consolidada de la nostra llengua pròpia. Aquella és un patrimoni lingüístic a preservar i a enriquir per l'ens de referència normativa que es proposa en l'apartat que seguix. L'ens es basarà en la tradició lexicogràfica i literària i la realitat lingüística genuïna valenciana.

L'ENS DE REFERÈNCIA NORMATIVA

El Consell Valencià de Cultura proposa la creació d'un ens de referència normativa del valencià, per al qual proposa les característiques següents:

- I. Que tinga personalitat jurídica pròpia, amb independència funcional i pressupostària.
- II. Que tinga capacitat per a determinar la normativa en matèria lingüística, reconeguda per una Llei. Que les seues decisions en la matèria siguen vinculants per a les administracions públiques, el sistema educatiu, els mitjans públics de comunicació, i altres entitats o òrgans de titularitat pública o que compten amb finançament públic.
- III. Que el nombre de membres de l'ens de referència normativa siga de 21, nomenats per períodes de 10 anys. Que les vacants que es puguen produir per renovació o altres motius es cobrisquen per cooptació interna.
- IV. Que els membres inicials siguen elegits per les Corts Valencianes per una majoria de dos terços, i que almenys dos terços d'eixos membres siguen experts en valencià amb una acreditada competència científica i acadèmica, segons criteris d'avaluació objectiva. I que la resta, fins als 21 membres, siguen destacades personalitats de les lletres i de l'ensenyament amb una competència lingüística i una producció reconegudes en el camp del valencià.
- V. L'ens podrà tenir relacions horitzontals amb les diverses entitats normatives de les altres llengües de l'Estat.

Pel fet que el present Dictamen complix un encàrrec de les mateixes Corts Valencianes, el Consell Valencià de Cultura suggerix a l'alta Institució que l'esmentada Llei siga tramitada parlamentàriament per via d'urgència.

E. CONSIDERACIÓ FINAL

A l'empara d'allò que es preveu en l'article 27.3 de la Llei 30/1992 de Règim Jurídic i Procediment Administratiu Comú, es formulen els vots particulars que segueixen, formulats en cada cas pels consellers que els signen, perquè siguin incorporats al present Dictamen.

VOTS PARTICULARS

1. Vot particular presentat pel Sr. Josep Boronat Gisbert.
2. Vot particular presentat pel Sr. Leopoldo Peñarroja Torrejón i el Sr. Xavier Casp Vercher.
3. Vot particular presentat pel Sr. Vicent Àlvarez Rubio, la Sra. Carme Morenilla Talens, la Sra. Enedina Lloris Camps i el Sr. Ferran Torrent i Llorca.
4. Vot particular presentat per la Sra. Rosa Serrano Llàcer.
5. Vot particular presentat pel Sr. Ferran Torrent i Llorca.
6. Vot particular presentat pel Sr. Ramón de Soto Arándiga.

VOT PARTICULAR DE JOSEP BORONAT GISBERT, EXPLICACIO DEL VOT NEGATIU AL DICTAMEN SOBRE LA LLENGUA DEL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA A LES CORTS VALENCIANES, 4 DE JULIOL DE 1998

En les meues actuacions tracte de buscar la veritat, la justícia i la pau, per este orde. Primer “la veritat”, eliminant enganys; acceptant despres “lo just”, que no es pot confondre en lo legal; i crec que solament des d’estes dos premises es pot arribar a “la pau”. No es pot tindre com a punt de mira la pau si no es basa en la veritat i la justícia.

Les Corts Valencianes (17-9-97) demanaren al C.V.C. un dictamen, no un pacte, sobre les “qüestions llingüístiques”, en funció de l’iniciativa presentada pel President de la Generalitat en el debat de Política General des de dos principis inqüestionables: “nostra propia llengua duga nostre propi nom”, i “autoritat llingüística propia”; que s’escamotegen en la presentació de la demanda de les Corts.

En el Ple del C.V.C. de 8-10-97 es presenta la resolució de les Corts Valencianes. Des d’eixe moment assistixc a un proces que comença per la redacció d’una convocatòria d’entitats, carta i annexos en català, donant el mateix tractament a la Real Academia de Cultura Valenciana (que en altres autonomies tindria la màxima autoritat llingüística) que a totes les demes, elegides sense haver determinat un criteri previ de selecció, i priorisant a les Universitats que han demostrat molt clarament que no reconeixen la llengua valenciana.

Durant totes les compareixences he escoltat molt atentament les intervencions, especialment les d’aquelles entitats que defenen l’identitat de valencià i català, havent trobat moltes asseveracions estereotipades, però no m’han donat cap d’argument per a que pugua canviar les meues conviccions contraries, fruits de l’estudi i del contacte i la comunicació en els parlants naturals del meu poble valencià, no contaminats. Quan es va tractar d’establir la metodologia del debat intern per al dictamen, el 24-4-98, presente la petició de que cal aclarir si l’objecte del dictamen es la llengua del poble o la catalana imposta per immersió, i el 4-5-98, demane que la primera i principal de les “qüestions llingüístiques” sobre les que ha de versar el dictamen ha de ser el conflicte llingüístic que existix entre:

- La llengua valenciana que persistix viva en el poble valencià, i
- La llengua que s’ha impost en l’àmbit oficial, denominant-la també valencià pels qui la practiquen, que el poble valencià distinx perfectament de la seua.

Este conflicte no l'ha creat el poble valencià, usuari de la llengua valenciana, ni la Real Academia de Cultura Valenciana, ni les Associacions i escriptors que hem vist en la seua normativa la concreció més exacta de la seua llengua. El conflicte ha aparegut quan s'ha volgut transformar la llengua valenciana, subsumint-la en la catalana, per mig d'una acció coordinada i dirigida.

Com d'ordinari, la meua petició s'escolta, sense tindre cap de resò per a modificar el pla de la comissió de govern, sense debatre-la ni donar arguments en contra. Quantes voltes he tornat a demanar el posar sobre la taula esta qüestió, ha passat lo mateix. En canvi, s'accepta l'estructura del dictamen presentat pels Srs. Lapiedra i Sanchis-Guarner. Els escrits de les actes continuen fent-se en català.

A pesar de que el pla del dictamen i la seua elaboració no em satisfà, seguixc atent activament al seu procés.

Finalment els Srs. Calomarde i Sanchis-Guarner presenten l'escrit que pràcticament es presenta com a text de consens, escrit en català, sobre el qual es presenten multiplicitat de propostes per a que siga més explícit el reconeixement de la catalanitat del valencià. Hi ha en ell quatre apartats:

En el primer no apareix la denominació "llengua valenciana", i està redactat de forma que no s'han de qüestionar altres denominacions (per exemple, català), lo qual es fals.

En el segon, es presenten les Bases ortogràfiques del 32 com a Normes de Castello, exemple de consens, quan les paraules del President de la Castellonense de Cultura en la seua compareixença desvirtuen lo que es presenta com a fet històric. No va haver reunió, ni acta, ni està en l'arxiu de la Castellonense, sent solament una reunió informal d'uns quants, que després demanaren firmes. I fon l'intent d'introduir les directrius de l'Institut d'Estudis Catalans.

En el tercer es diu que el valencià "forma part del sistema lingüístic...". Lázaro Carreter afirma que "el término sistema se utiliza como sinónimo de lengua". Per tant, pot interpretar-se en el sentit de que si es una part d'un sistema, no es un sistema, no es una llengua. Cosa inadmissible.

En el quart es proposa la "creació" d'una entitat normativa", carregant-se la que, d'acort en l'història i el criteri comunament acceptat en totes les llengües espanyoles (Academia Espanyola, Academia Galega, Academia Vasca, Institut d'Estudis Catalans), es la que s'ha de reconèixer com a entitat normativa: la Real Academia de Cultura Valenciana.

Pot conjecturar-se que esta "creació", observant les característiques que es proposen, els percentatges, la dependència perpetua de la primera designació, etc., es una entrega encoberta als actius invasors catalanisadors, que ara he conegut de prop. Ara, tenint sobre la taula tots els elements de judici, em negue a acceptar com a Dictamen sobre les "qüestions lingüístiques", un document que, no estant basat en la veritat i la justícia, no pot conduir a la pau. Pot ser a la pau del cementeri, per mot de la llengua valenciana.

València, 4 de juliol de 1998
Josep Boronat Gisbert

VOT PARTICULAR EN CONTRA DE LA PROPOSTA DE “DICTAMEN” DEL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA

Els consellers més avall firmants manifesten davant del Ple del Consell Valencià de Cultura la següent posició:

1. Considerem que el text proposat per la Ponència al Ple del Consell Valencià de Cultura **no constitueix un dictamen** sino la redacció d'una negociació política. Tampoc representa, per tant, **un consens ni un pacte llingüístic**, ya que les institucions implícitament representatives de les dos posicions llingüístiques en joc no han aplegat, dins o fora d'este Consell, a una situació de pacte o una aproximació mínima de criteris.

2. Tenint en compte que l'encarrec de les Corts Valencianes s'orientava indiscutiblement a obrir vies de solució al conflicte llingüístic valencià, donàvem per suposat (i est era un sentir general) que el Consell Valencià de Cultura realitzaria un **anàlisis i diagnòstic efectiu d'eix conflicte**. Ara bé, paradoxalment, eixe anàlisis, que es condició indispensable per a la credibilitat d'un dictamen, ha seguit sistemàticament boicotejat, i segueix a hores d'ara sense realitzar. És més, baix pretext de no especialització d'una d'este Consell en elements d'Història, de Filologia, de Gramàtica o de Llingüística, aquells fonaments “històrics i científics” en que la demanda de les Corts valencianes posava la base de dictamen, han anat diluint-se per complet fins el punt de no haver-se produït ni tan sols el debat i acceptació d'un qüestió cardinal: l'existència efectiva d'una estructura diferencial de la nostra llengua, que, es de supondre, dona sentit a les conclusions d'un dictamen posterior.

Quede clar, no obstant, en ares de la veritat, que des del començ d'este procés, hem vingut proposant elements de necessària reflexió científica (llingüística o històrica) i la corresponent documentació, sense aconseguir mai l'acceptació d'un debat aclaridor.

3. Sobre estes premisses, el text que se presenta **no dona resposta a la demanda formulada per les Corts Valencianes** el 17 de setembre de 1997, sino que ve a ser un **compromís sense contingut**, i orientat a satisfer l'interès polític conjuntural de creació, ya al pareixer prèviament decidida, d'una nova entitat normativa.

4. Entenem, en tot cas, que la validesa d'un autèntic dictamen s'assenta en estes condicions:

- 1ª. Que, científicament es referisca al **sistema llingüístic específic** conegut històricament com a llengua valenciana; es dir, que reconega fundar-se en el codi llingüístic natiu del poble valencià actual; no, per suposat, en un codi estrany a l'evolució particular de la nostra llengua.
- 2ª. Que, socialment, atenga a la **consciència llingüística general** del parlants va-

lencians, manifestada si es el cas, per mig de mecanismes fiables de diagnostic; no de confuses pressions exteriors, parcials i manipulades.

- 3^a. Que es fundamente en el **debat de totes aquelles qüestions nuclears** (norma, llengua, registre idiomàtic, consciència llingüística, gramàtica sincrònica, codic natiu, codic substituït, etc.) que, se vullga o no, son ineludibles si realment se busca la clarificació definitiva del problema.

Ara bé, estimem que sobre la base d'una confusa definició, de la nula referència a un sistema diferencial i de la proposta forçada d'un organisme regulador sense condicions conceptuals, **el poble valencià per tota garantia futura de respecte i preservació de l'autèntica llengua valenciana, de la que en definitiva es ell l'únic hereu i propietari.**

5. Considerem, en fi, que la creació d'una **nova entitat llingüística normativa no resol** en absolut el problema que ad este Consell Valencià de Cultura se li ha encomanat estudiar, i la rebugem, per tant, per estos motius:

- 1^a. Per l'il·lògica **suplantació** de la que creem única institució l·legitimada per a codificar el valencià, la Real Academia de Cultura Valenciana, institució casi centenària i paralela ad atres tantes Acadèmies normatives en sos territoris competencials;
- 2^a. Perque, proponent la seua creació, este Consell **se l·limita a transferir** el debat i la solució d'un problema que en el fons ha quedat sense tractar i resoldre;
- 3^a. perque, a partir d'este buit conceptual, es incomprendible que aquelles persones o col·lectius que, explícitament **neguen o descategorisen l'existència específica de la llengua valenciana**, puguen integrar-se en una institució codificada d'una llengua en la que evidentment no creuen.

Per estes raons, havent posat tots els esforços per reconduir este procés en l'única via que estimàvem vàlida, i tenint coneiximent de la proposta de dictamen definitiu, **expressem el nostre vot negatiu, sol·licitant que esta explicació raonada de vot s'adjunte al referit "dictamen".**

València, 4 de juliol de 1998
Xavier Casp Vercher
Leopoldo Penyarroja Torrejón

ANEX (FUNDAMENTACIÓ RAONADA SOBRE US, NOM, ORIGE I NATURALEA DEL VALENCIÀ)

1. SOBRE L'US DEL VALENCIÀ

L'expressió "us del valencià" es suficientment ampla per a comprendre, al seu sí, un manoll de qüestions no simplement pragmàtiques, es dir d'eficàcia comunicativa, sino de condicions i referents d'utilisació, sobre les quals graviten aspectes cardinals del present dictamen. Una visió no més aproximativa dels factors contemplats per la Llei d'Us i Ensenyament del Valencià (Llei 4/1983 de 23 de novembre) implica tindre en conte estos objectius: a) fer efectius els drets dels ciutadans a coneixer-lo i usar-lo; b) protegir la seua recuperació; i c) regular els criteris d'aplicació del valencià en l'Administració, mijos de comunicació social i ensenyança (artícul 1er.) Naturalment, s'involucra també tot allo tocant a l'us personal, públic i privat, institucional i docent del valencià, que es considera, segons l'artícul 7, "llengua pròpia de la Comunitat Valenciana".

Tan ample espectre du aparellades una sèrie d'implicacions que haurien de considerar-se. La primera es el dret dels ciutadans valencians a usar, sense cap classe de discriminació i ab plena normalitat la llengua valenciana, en els seues relacions públiques i privades; dret correlatiu al d'utilisar, en plena llibertat i en els mateixos àmbits i efectes, la llengua castellana, abdos cooficials dins del marc comunitari valencià. L'exercici de les llibertats consagrades per la Constitució Espanyola i la no discriminació per raons de l'us idiomàtic son els principis que deurien, al meu parer, presidir esta regulació, ben entes que l'obertura i la pluralitat han caracteritzat des dels sigles clàssics nostra trajectòria cultural, i aixina, la 1ª obra impresa en Espanya, Les trobes en labors de la Verge Maria, que va vore la llum en la ciutat de València l'any 1474, presenta en harmònica convivència, produccions poètiques en llengua valenciana, castellana i italiana, eixides ademés de la ploma d'identics usuaris.

Ara be, faltant de fet un referent lingüístic normatiu reconegut, també de fet es observable que, dins l'àmbit institucional, comunicatiu o educacional, l'única pràctica no es atra que la sistemàtica referència, implícita o explícita a l'ortografia, la gramàtica i el lèxic destinats a partir de 1913 per en Pompeu Fabra a l'Institut d'Estudis Catalans. Normativa que de forma més menys epidermica i en una gama variada d'intensitats es convenientment modificada si be mai aludida en àmbits, situacions o fets comunicatius de diversa naturalesa.

Tal fet manifesta l'inconexió obvia entre us i norma lingüística, entre ordenament de dret i us de fet de la nostra llengua patrimonial. No cal dir que baix d'esta realitat

s'amaga la peculiar interpretació del concepte científic de "norma" que, sehem des de Coseriu, que consistix en la srie organica d'usos i costums dels parlants que, col·lectivament, imponen determinades solucions llingüístiques que venen a ser normals (que no "normalitzades") per natural evolucio (que no per vulgaritat) del propi idioma. Resulta, per tant, pintoresca la constant referencia a unes Normes de 1932 que no son gramaticals ni lexiques, sino purament ortografiques; que ningu, de fet, segueix, i que mai han segur desplegades en desenrolls morfosintactics ni lexicals, ni per tant col·lectivament l·legitimades. Normes, no obstant, en excusa de les quals se creu l·legitimar un cos d'ingramaticalitats externes a l'evolucio historica de la llengua i inclus un cos de formes toponimiques a sovint alienes a la propietat llingüística o historica dels parlants.

La causa nuclear de l'anomenat "conflicte llingüístic valencià" es troba, pe rtanto, en la profunda inconexio entre llengua i norma; entre la gramatica sincronica inmanent de la llengua valenciana actual i el referent normatiu al codic natiu patrimonial dels valencians de hui; ya que en atre cas, la promocio i us institucional i academic del valencià ho seran no de l'autentica llengua historica valenciana, sino d'un sistema substituït que condenarà a una inexorable extincio historica a la nostra llengua.

2. DEL NOM DE LA LLENGUA

En harmonia ab la denominacio secular arraïlada en nostra literatura classica, ab sa configuracio historica, i ab la percepcio col·lectiva del seus parlants; com tambe ab el text de l'Estatut d'Autonomia, la llengua propia de la Comunitat Autonoma de Valencia rep el nom de "valencià" o "llengua valenciana". Des de la grafica cita d'Antoni Canals, en 1395, una mostra testimonial (Joanot Martorell, Roiç de Corella, Biblia de Dom Bonifaci Ferrer, Lluís de Fenollet, Bernardi Vallamnyà, Miquel Pereç, Joan Esteve, Fra Tomas de Vesach, Pere Antoni Beuter, Onofre Almudéver, Marc Antoni Ortí, Marti de Viciano, Escolano, Mateu i Sanç, Hipolit Samper, Ros, Galiana, Sales, Ferrandis, Josep Rodriguez, Vicent Ximeno, i un inacabable etcetera) manifesta, de fet, una autoconsciencia llingüística durable i sostinguda, dificilment discutible.

Pero illuminadora tambe es la consideracio que, des de l'ambit exterior, i a diferencia de lo ocorregut en atres sistemes hispanics es fa, des de les dates primerenques, de la llengua parlada pels valencians. Es de vore que l'humaniste Juan de Valdés, en el Diálogo de la lengua, es referix a les "4 llengües" romaniques d'Espanya, entenent com a tals la castellana, la portuguesa, la valenciana i la catalana; actitut semblant a la de Palmireno, en son Vocabulario del humanista, a Bonlavi, a Onofre Pou, a Jeroni Amiguet, al propi Cervantes en el Persiles y Sigismunda o a l'apreciat Tesoro de la Lengua Castellana de Covarrubias, qui replega baix de la denominacio de "romances" les llengües "francesa, toscana, castellana, catalana y valenciana". Les registes

i diccionaris biogràfics, i els compendis documentals, com el revelador Crit de la Llengua, d'Alminyana Vallés donen en tot cas, ampla notícia; evidència que, de Morella a Oriola, es prolonga i eixampla en documents notariaus, civils o eclesiàstics de tota classe, fins els nostres dies. Per això les esvaïdes i mínimes excepcions ad esta general percepció no comporten cap valor de sintoma social col·lectiu; i per això també, com a continuïtat natural d'una identificació històrica, els parlants valencians deixen patent sa autoconsciència de llengua valenciana en les respostes consignades per l'Atlas Lingüístico de la Península Ibérica, document sociolingüístic d'inestimable valor.

3. DE L'ORIGINE DE LA LLENGUA

L'especulació històrica sobre els orígens del valencià, de seu important i del màxim interès en el camp de la Filologia Hispànica, ofereix, dos posicions i dos línies d'investigació, a saber: la convicció d'una bàsica filiació catalana i la convicció d'una gènesi autoctona, responsable (sense excloure l'incidència de diferents estrats lingüístics) del desenvolupament posterior d'un sistema valencià individualitzat en els quatre formants de la llengua. Ara bé, havent dedicat més d'un estudi monogràfic als orígens i a la formació històrica del valencià, alguns dels quals s'adjuntaran aquí com a annexos, me limite a senyalar que de l'anàlisi de les dades històriques referides a la conquesta i ulterior repoblació del Regne migeval de València; de l'examen de les teories explicatives del naixement del valencià (mossarabisme, mudeixarisme o adstrat àrab, anivellament d'estrats i repoblació); i de l'estudi quantitatiu d'aquella repoblació referit no sols a la capital del Regne sinó a les més poblades de les seues comarques, se deriva que sols un estrat romànic vernacular, preexistent i operatiu a l'hora de la conquesta jaumina, va fer possible l'enmudiment de l'aragones, transplantat en alta proporció a la banda hui valenciano-parlant de l'antic Regne; del català oriental (netament dominant entre la minoria nouvinguda) i d'un conjunt de trets lingüístics de l'occidental; favorint ademés el naixement d'una consciència lingüística no dialectal, literària i sociològica.

Es més, de l'estudi exhaustiu de les fonst lingüístiques anteriors i coetànies a la conquesta, i de la consegüent formulació d'una trentena de lleis de fonètica històrica, es deriva que l'estrat romànic patrimonial de la València prejaumina convergia, bàsicament ab la modalitat valenciana dels primers segles literaris, de modo que nostra llengua valenciana actual no resulta, estrictament, de l'evolució d'un català minoritari expandit a la València del segle XIII, sinó de l'acció operativa d'un estrat romànic prejaumí vernacular.

No obstant, per fonamental i científicament atractiva que l'indagació d'estes circumstàncies genètiques resulte, es aquí i ara una discussió improductiva; perquè, en sí ma-

teixa i en certa manera li es indiferent a la formalisacio, fruit d'un proces multiseclar, de nostra llengua actual; del mateix modo que la discusio del paper historic del gallec o la preexistencia del portuguès nordenc i central no condicionen la codificacio ni la consciencia actual d'abdos sistemes llingüistics; o que la subordinacio primitiva a un codic poetic provençal no ha condicionat, que sapiam, la codificacio fabriana. Tot lo qual nos invita, entenem, a posar l'enfasis en la realitat actual, es dir, en la propia naturalea de la nostra llengua.

4. DE LA NATURALEA DE LA LLENGUA

En el diasistema de les llengües romaniques, el valencià, parlat en el sector demograficament majoritari de l'actual Comunitat Valenciana que concentra un aproximat 88% del total poblacional, per més de dos millons d'usuaris nadius, constituix, sense perjuí de les conexions ab atres sistemes veïns, un sistema llingüistic especific, caracterisat, com tota llengua natural, per la relacio solidaria d'un conjunt de constituents inserts en els quatre grans formants de les llengües humanes.

Es, per consegüent, en argot hjelmslevià, un sistema de relacions entre el mon finit dels sons audibles i el mon infinit de l'esperit i les vivencies; un sistema que es manifesta, acusticament, en els sons, pero que manifesta nostre pensament, nostre voler i nostres emocions en forma concreta i en cert modo irrepitable; un tresor, en definitiva, que devem cuidar com a instrument que ha fet possible nostra historia i nostra vida colectiva. Ara be, el valencià es tambe el fruit d'una evolucion secular antiquissima que, paulatinament, pero en forma irreversible, ha caracterisat nostra llengua ab un conjunt organic de signes o elements de naturalea fonica, morfologica, sintactica, sintactica o lexico-semantica; signes que, a la manera com els trets fisionomics individuen l'identitat humana personal, el yo irrepitable, creen l'imatge d'una llengua "nostra" en tant que posseida per nosatres en la seua singularitat.

Clar es que aço no presupon la completa discrepancia del valencià respecte ad atres sistemes proxims o aproximats, oposicio en certa mida impensable en el context de la Romania, on, com a filloles de la llatina, es desenrollaren, ab major o pijor sort historica, una serie de llengües conexas, més o menys estretament en virtut de la continuïtat geografica o de factor de diversa naturalea. Significa, aço sí, sa existencia i caracter de sistema solidari on els signes, en mutua interdependencia, son identificats com a propis per la competencia nativa dels seus parlants, els valencians, i com a distints d'atres solidaritats de signes, diferenciades i no confundibles.

Ara be, ¿en qué consistix la substancia diferencial de nostra llengua? Des de el punt de vista de la llingüistica sincronica, la configuracio del valencià general resulta de l'interrelacio simultanea d'una serie de caracters, es dir, d'elements constitutius, cap

dels quals ho es aïlladament, sino en la combinació singular de la seua totalitat. Sabem, per exemple, que el domini llingüístic valencià posseix, com a fonema diferenciat, i salvo un area central ben concreta, el fonema /v/ de vaig i de vi, opost al fonema /b/ de banc i bac, que carix d'un fonema palatal fricatiu /z/ (en forma tal que no oposa la /g/ de viage i ajuda) o d'un fonema geminat /l·l/ (ya que pronuncia vela i bula); que articula ab notable definició distintiva les vocals atones (cosa de que ya se n'adonà l'humaniste Juan de Valdés a l'altura del sigle XVI en pro de la facil inteligibilitat); que conserva, salvo contades realisacions septentrionals o meridionals, la -r dels infinitius i termens aguts (cremar, parir, pastor, corder); que pert la -d- procedent de -t- llatina en participis i substantius (cremà, trobà, aixà); que articula neta-ment, dins l'area majoritaria del seu domini, els grups finals -nt, -lt, -nc (volent, fanc, malalt).

Sabut es tambe que el seu subsistema pronominal inclou elements gramaticals com ara /yo, nosatres, atre, nos atre, quint, sext, septim, dos [femeni], deset, deneu, millo, billo, este, eixe, meua, teua, seua, mon, ton, son/, etc.; que el seu subsistema de genero conté oposicions del tipo /-iste, -ista/ (com la de pianiste, pianista); que el de numero en conté d'atres de la classe /-sc, -scs/, /-xt, xts/, com el bosc/ boscs, text i texts; o de /-Ø, -ns/ com en image, jove, imagens, jovens. Que el seu paradigma verbal es caracteriza per un sistema especific de formes flexionals, aixina, vixc, decidixc, partixc, vixca, decidixca, partixca; fon i va ser, vinguí i vaig vindre, temé i va temer; amara, diguera, ixquera (en front de visc, decideixo, parteixo, visca, partescas, amàs, digués, etc.); o que carix, entre atres, d'un perfecte passat perifrastic del tipo vaig haver sortit.

Molt més. L'expressio de les formes adverbials o adverbials pronominals s'assenta en una distribucio sintactica distinta i diferenciable de la d'atres sistemes tangents. Aixina es de vore ab els pronoms adverbials /en, hi/, el repartiment sintactic dels quals discrepa severament (en vull, en tinc, pero no "ja en venien", "en serà castigat", "posar-hi"). L'implement personal dels verbs transitius exigix (i exigia ya generalment en el sigle XV) l'index preposicional /a/ de vaig vore al pare (no vaig veure Jaume). El paper sintactic dels verbs /ser,estar/, i per tant, el sistema atributiu valencià, ha consumat un perfil opositiu i un rendiment funcional absents tambe en atres sistemes (està en casa, ha segut facil, front a "es a casa, ha estat facil"). La conservacio dels articuls /el, lo/ ha possibilitat l'oposicio llogico-sintactica masculin/ neutre de el millor, lo millor; inclus de les clausules substantivades del tipo el que passa, lo que passa. L'expressio de la finalitat, de la concessio, de l'ubicacio espacial o de numerosos nocions llogiques manifesta perfils d'una gramatica propia.

Clar es que una somera ullada a la sintaxis i a la lexicologia valencianes seria objecte de dos tractats. Per això no es productiu limitar-se a l'enunciat d'unes poques oposicions de la classe *pronte/ pronto/ aviat/ dins/ dentro/ dintre, llavors/ entonces/ aleshores, inmediatamente/ tot seguit/ de seguida, pasado mañana/ dema passat/ despuesdema, al anochecer/ a entrada en fosc/ a boqueta nit; no noi/ chiquet, galleda/ poal, mirall/ espill, catifa/ estora, anyell/ corder, enfonsar/ afonar, poncella/ capoll, borni/ tort, ermot/ malea, i tantes atres. No no es, perquè tal enunciat es, de seu, parcial, i dissociat del conjunt orgànic de la llengua.*

Quant a sovint s'enfatixen les coincidències (que les hi ha, obviament, com igual d'obviament les hi ha entre el sistema galleg i el portuguès, el serbi i el croata) entre el sistema català i el valencià, s'oblida un principi elemental de la Llingüística funcional, formal o descriptiva, a saber: dos formes llingüístiques no són simplement idèntiques en raó de la coincidència fonèica o inclús morfosintàctica, sinó del seu rendiment funcional en la totalitat del sistema. És ben cert que el mallorquí conserva, com el valencià, les formes *lleu, endivia* i *banyar*; o que els valencians *corder, torcar* no són desconeguts en Lleida. Ara bé, no és menys cert que el provençal i el català posseeixen una convergència lexicà indiscutible (*oncle, fetge, cama/ camba, bulli/ boulli*), sense que, per això, i en virtut del rendiment del lèxic en la generalitat del sistema llingüístic pugam dir que es tracta, estrictament, d'una mateixa llengua. Del mateix mode que l'inserció d'eixes formes coincidents ho és en distintes configuracions (sistemes, en definitiva) llingüístiques.

Pero és que, des d'una altra perspectiva el perfil de nostra llengua valenciana actual resulta d'un sistema d'evolucions que, iniciat ja als segles d'Or de nostres lletres i prolongat en l'edat clàssica dels Martorell, March, Roig, Villena o Sant Vicent Ferrer, es consuma definitivament pels segles XVII i XVIII, al marge de qualsevol contaminació i consabuda decadència. Per això, seria un contrasentit científic, i una abdicació del sentit comú estimar que la naturalesa de la llengua que devem definir consisteix en la reprimatgament d'un sistema de formes, venerables, sense dubte, però propietat d'una llengua que fon, i que per tant ja no és. Si l'esplendor d'ahir ha d'esperantar-nos, el hui real, nos invita a acceptar el patrimoni col·lectiu d'una llengua, la valenciana, que en allò vulgar o impropri devem adreçar i, en la riquesa viva de la seua totalitat identificadora som obligats a respectar.

Xavier Casp Vercher
Leopoldo Peñarroja Torrejón

VOT PARTICULAR. DICTAMEN SOBRE QÜESTIONS LINGÜÍSTIQUES

0. ANTECEDENTS

Les Corts Valencianes resolgueren el 17 de setembre de 1997, en funció de la iniciativa presentada en el debat de Política General, que el Consell Valencià de Cultura dictaminara, en base a fonaments científics i històrics, respecte de les qüestions lingüístiques.

La Resolució va ser comunicada al Consell Valencià de Cultura el mateix dia.

El Ple del Consell Valencià de Cultura, en sessions successives, va adoptar els acords pertinents per a establir els criteris i el mètode a seguir en l'elaboració d'un dictamen que complira l'encàrrec de les Corts Valencianes.

1. COMPETÈNCIA DEL CONSELL VALENCIÀ DE CULTURA EN LA MATÈRIA

El Consell Valencià de Cultura naix de l'article 25 del nostre Estatut d'Autonomia, i les seues funcions, composició i organització es fixen en la Llei 12/1985, de creació de l'organisme.

El Consell Valencià de Cultura és la institució consultiva i assessora de les institucions públiques de la Comunitat Valenciana en les matèries específiques referents a la cultura valenciana, d'acord amb l'article tercer de la seua Llei de creació. Per tant, el Consell Valencià de Cultura pot assessorar les Corts Valencianes prèviament a la presa de decisions legislatives. L'article 3 de l'esmentada Llei, en el seu paràgraf segon, fixa, com a principi de l'actuació del Consell Valencià de Cultura, vetlar per la defensa i la promoció dels valors lingüístics i culturals valencians. D'altra banda, segons l'article 5 de la dita norma, el Consell Valencià de Cultura té com a funció, entre altres, "a) Evacuar informes o dictàmens i realitzar els estudis que li siguen sol·licitats per les institucions públiques de la Generalitat Valenciana."

El Ple del Consell Valencià de Cultura va obrir un període de recepció d'escrits i visites, que es tancà el 28 de febrer de 1998, i una fase d'audiències de diverses institucions convidades a comperéixer per mitjà d'una carta dirigida i signada pel president. Aquestes entitats eren invitades a elaborar un document escrit, a més de comparéixer en un dia concertat, i declarar verbalment el que consideraren oportú sobre les qüestions lingüístiques. Cal, com a conclusió, partir de la valoració i l'anàlisi de les esmentades comunicacions d'experts i entitats que s'ocupen de les qüestions lingüístiques.

2. ESCRITS I PROPOSTES REBUDES NO DEMANADES

La importància de l'encàrrec fet al Consell Valencià de Cultura va motivar que un gran nombre d'entitats i persones físiques es dirigiren al Consell Valencià de Cultura per tal de manifestar opinions més o menys documentades. Del conjunt d'aquests escrits cal remarcar que diverses instàncies universitàries espanyoles i estrangeres ho van fer, en nombre de 36, així com també 41 entitats culturals i 172 col·legis públics. Dels esmentats documents es conclou:

1. La major part dels escrits respecten implícitament o explícitament l'Estatut d'Autonomia, la Constitució Espanyola i l'autoritat institucional del Consell Valencià de Cultura.
2. La gran majoria assenyalen la necessitat que el Govern Valencià designe una institució amb autoritat normativa sobre la llengua.
3. Manifesten que la llengua és un instrument viu, la vitalitat del qual es fa efectiva amb el seu ús; qualsevol mesura que es prenga per a incentivar aquest ús es troba en l'orientació de la solució del problema.
4. Punt de coincidència dels escrits procedents d'instàncies universitàries, instituts i col·legis públics: el valencià, com a pertanyent al sistema de llengües romàniques, és una realitat lingüística amb lleis suficientment estudiades i conegudes per la romanística internacional perquè els estudiosos puguin pronunciar-se sobre la seua filiació, que es coneix en el món científic com "llengua catalana"; es pronuncien a favor de la unitat lingüística dels parlars valencians, catalans i de les Illes Balears, i a favor d'una normativa compartida.
5. A conseqüència de les diverses consideracions –i el divers coneixement– dels fonaments històrics i científics de la qüestió, els emissors dels documents discrepen respecte a la institució a la qual s'hauria de reconèixer autoritat normativa sobre la llengua:
 - Institut d'Estudis Catalans
 - Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana
 - Real Academia de Cultura Valenciana

Mentre que la totalitat dels escrits procedents d'instàncies d'universitats i centres educatius opten per l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, altres entitats es divideixen entre les que opten per aquest, per l'Institut d'Estudis Catalans i les que proposen la Real Academia de Cultura Valenciana.

3. ENTITATS CONSULTADES

El Consell Valencià de Cultura, acollint-se als articles 22 i 23 de la seua Llei de Creació, va convocar diverses entitats privades i públiques, per tal de conèixer els seus

criteris sobre el tema que és objecte de dictamen. Les entitats consultades van comparèixer i aportaren documents que han estat objecte d'estudi. Del conjunt de totes es conclou:

- a) Les entitats Asociación para la defensa de los intereses alicantinos, Amics de la Real Academia de Cultura Valenciana, Associacio d'Escriptors en llengua valenciana, Associacio Cardona i Vives, Associacio Lo Rat Penat, Comité de l'idioma valencià, Patronato Histórico Artístico Cultural d'Elig, Real Academia de Cultura Valenciana i Taula d'Autors Teatral han defensat la identitat historicolingüística del valencià i per tant assignen la funció de codificació a la Real Academia de Cultura Valenciana.
- b) Les universitats valencianes amb estudis de Filologia s'han manifestat documentadament i unànimement sobre la pertinença del valencià al sistema lingüístic compartit per les Illes Balears, Catalunya, una franja d'Aragó i la Comunitat Valenciana, i que és conegut com llengua catalana. La Universitat Politècnica de València, per la seua part, ve fent les seues publicacions en valencià normatiu al igual que la resta de les universitats valencianes.
- c) Quant a la possibilitat de crear o assignar funcions normatives, les postures han estat:
La Real Academia de Cultura Valenciana: Amics de la Real Academia de Cultura Valenciana, Associacio d'Escriptors en llengua valenciana, Associacio Cardona i Vives, Associacio Lo Rat Penat, Taula d'Autors Teatral i Grup Cultural Il·licità del Regne de València.
L'Institut d'Estudis Catalans: Fundació Ausiàs March.
Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana: Societat Castellonenca de Cultura, Institut d'Estudis Comarcal de l'Horta Sud, Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, Fundació Ausiàs March, CEIC Alfons el Vell, Universitat de València, Universitat Jaume I, Universitat d'Alacant, Universitat Politècnica de València, Centre d'Estudis Contestans, Fundació Huguet, Agrupació Borrianenca de Cultura. Manifesten que, en cas de crear-ne una nova institució com a organisme normatiu, no deu estar a l'arbitri dels canvis electorals, composta d'experts, i amb caràcter tècnic.
- d) Quant a la composició de l'esmentat ens normativitzador, es considera que els seus membres deuen tindre la necessària titulació així com la competència acreditada.

4. CONCLUSIONS

A) REFERÈNCIA JURÍDICA

La Constitució Espanyola determina que les altres llengües espanyoles són també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb els seus estatuts d'autonomia (art. 3.2). El nostre Estatut d'Autonomia, al seu article 7.1, diu que "Els dos idiomes oficials de la Comunitat Autònoma són el valencià i el castellà."

Els principis constitucionals i estatutaris queden sotmesos al control jurisdiccional (art. 153.a i 159) per mitjà del Tribunal Constitucional; igualment cal considerar que l'article 118 de la CE estableix l'obligatorietat de complir les sentències dels Tribunals. Tanmateix, el nostre Estatut d'Autonomia, a l'article 29, reconeix explícitament el control de la legalitat del Tribunal Constitucional.

D'altra banda, les universitats valencianes amb capacitat i competència per atorgar títols oficials de Llicenciatura en Filologia, així com altres universitats, s'han pronunciat documentadament sobre les qüestions lingüístiques. Recordem com la Llei Orgànica 11 de 1983, que desenvolupa l'article 27 de la Constitució Espanyola, reconeix que "la institució millor preparada per assumir avui el repte del desenvolupament científicotècnic és la Universitat."

B) NATURALSA DE LA LLENGUA

El valencià, reconegut jurídicament com a idioma propi -i oficial amb el castellà- de la Comunitat Autònoma Valenciana és, filològicament, una varietat diatòpica amb característiques peculiars del mateix sistema lingüístic conformat conjuntament amb les parles pròpies de Catalunya, de les Illes Balears, d'Andorra, d'algunes comarques de la franja oriental d'Aragó, de la ciutat sarda de l'Alguer i dels territoris del Rosselló, el Conflent, el Capcir i el Vallespir, al sud de França.

Dins d'eixe sistema, el valencià té un passat il·lustre que cal reconèixer i valorar, unes característiques pròpies que han de ser cultivades amb tota dignitat. Tot això en la perspectiva d'enfortir la nostra personalitat col·lectiva com a valencians i valencianes i d'afirmar la nostra cultura.

C) NORMES DE CASTELLÓ

Les anomenades Normes de Castelló són un fet històric que constitueixen i constitueixen un consens necessari. El Consell Valencià de Cultura reivindica l'esperit de l'acord que les féu possibles l'any 1932, i entén que eixes normes, amb el desenrotllament que significa el codi normatiu implícit que utilitzen majoritàriament els escriptors, l'Administració i el sistema educatiu valencià, han sigut el punt de

partida per a la normativització de la nostra llengua pròpia, patrimoni lingüístic a preservar i a enriquir per l'ens de referència normativa que més endavant es proposarà.

D) DENOMINACIÓ

L'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Autònoma Valenciana denomina "valencià" l'idioma propi dels valencians i, per tant, aquest terme ha de ser utilitzat en el marc institucional, sense que tinga caràcter excloent, com ha declarat el Tribunal Constitucional el 21-4-97 en relació amb l'àmbit universitari i acadèmic.

E) SOBRE LA SITUACIÓ SOCIAL DEL VALENCIÀ I EL SEU ÚS

El valencià arribà a la seua esplendor literària màxima en el segle XV i part del XVI, i inicià en l'època dels ducs de Calàbria una paulatina castellanització en els escrits, encara que va mantindre viva la seua presència en l'ús quotidià. A finals del XIX el moviment conegut com a Renaixença significà una lleu recuperació de la utilització de la llengua en els certàmens i en les publicacions literàries que es va prolongar durant les primeres dècades de la nostra centúria.

Hui, la situació del valencià és certament paradoxal: quant a l'ús cult i oficial, i a pesar de les insuficiències notòries en aquest camp, estem millor que no ho hem estat en els darrers segles, des del Decret de Nova Planta, si més no, a començament del segle XVIII; en canvi, quant a l'ús popular, no sembla que assistim a cap tipus de represa i continuem en una situació de desafecció lingüística, amb un empobriment i una castellanització de la parla quotidiana francament alarmants. Però, és evident que una situació com aquesta no pot romandre estable massa temps, de manera que o s'aconsegueix que el valencià recupere el nivell d'ús popular que mai no degué perdre o fins i tot la seua mera preservació deixarà de ser possible.

D'altra banda, l'any 1932 es firmaven les normes ortogràfiques dites de Castelló, seguides durant quaranta anys sense problemes pels literats valencians. Posteriorment, des dels anys setanta, aquesta normativa ha sigut contestada per sectors culturals i polítics, encara que la majoria de la producció escrita en valencià ha continuat redactant-se d'acord amb aquelles normes primeres més o menys desenrotllades.

També hem de dir que, a l'empara de l'Estatut d'Autonomia i de l'autogovern que l'Estatut ha fet possible, hem assistit darrerament a una clara milloria en el nivell de consideració i prestigi socials del valencià, la qual cosa és una base favorable per a intentar amb optimisme el redreçament necessari de la nostra llengua, a hores d'ara tan malmesa per l'abandó i la desídia. Dissortadament, aquesta milloria es troba entrebancada pel conflicte esterilitzador que es perpetua entre nosaltres, especialment a la ciutat de València i la seua conurbació. Un conflicte sobre el nom, la naturalesa

i la normativa de la llengua pròpia dels valencians que n'impedeix la salut i que acumula les dificultats en el procés de recuperació de la llengua que ens hauria d'identificar i d'unir com a valencians, en comptes de separar-nos.

Però, l'esterilitat del conflicte supera l'àmbit d'allò estrictament lingüístic per a incidir negativament en la vertebració social del nostre poble. Perquè si, parlant ara en general, és veritat que la iniciativa individual i la competència, a tots els nivells, són components insubstituïbles de la bona marxa d'una gran formació social qualsevol, també és igualment cert que cal alhora la base comuna d'uns referents col·lectius majoritàriament compartits, d'un fort sentiment de pertinença col·lectiva, d'una mínima solidaritat, perquè aquella iniciativa individual i aquella competència puguen ser socialment productives i no degeneren en un clima social insolidari i destructiu. De fet, si una comunitat política, com és ara la Comunitat Valenciana, vol alguna cosa més que subsistir en el concert de les altres comunitats polítiques, si vol afirmar la seua personalitat diferenciada, si vol reeixir i si vol progressar, caldrà que el millor dels seus components individuals i col·lectius desenrotlle un ferm sentiment quotidianament operatiu de pertinença i lleialtat comunitàries. Justament, una llengua pròpia de cultura, el valencià en el nostre cas, viva al carrer i a les institucions, reconeguda com a tal per la societat que té la sort de posseir-la, és un element de gran valor a l'hora de conformar eixe sentiment comunitari antesala d'un futur social de progrés.

Però, ja ho hem dit adés: a hores d'ara, el valencià, la nostra llengua, és sovint utilitzada com un motiu de discòrdia entre valencians, en comptes de ser el tret comunitari desitjable d'identificació i d'unió. S'ha de dir ací que la identificació mecànica que sovint s'ha fet entre llengua i nació, per una part i l'altra, no ha ajudat gens a clarificar la qüestió i a assentar-la sobre les bases d'una mínima serenitat i racionalitat. Cal, doncs, saber desactivar eixe conflicte socialment esterilitzant, perquè a més, en el món que ens ha tocat viure, el món de la globalització, dels *mass media*, i de l'escolarització generalitzada, una llengua de baix abast geogràfic, envoltada de llengües potents, com és la nostra, corre el perill seriós de desaparèixer en un breu termini si li afegim la dificultat gratuïta d'un conflicte greument pertorbador que es prolonga en el temps sense una perspectiva clara de solució.

En funció de tot el que s'acaba d'argumentar, cal que la qüestió de la nostra llengua pròpia siga sostreta a partir d'ara del debat partidista quotidià i esdevinga així l'objecte d'un debat seré entre els partits per tal d'arribar als consensos més amplis possibles. Al final d'eixe camí guanyaria la nostra llengua, que vol dir guanyar tots els valencians.

Finalment, en l'esperit de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, i en la perspectiva d'enfortir la nostra autoestima com a valencians, d'afirmar i de potenciar la nostra personalitat diferenciada, ha arribat el moment de consensuar primer i d'aplicar després les mesures polítiques que cal prendre amb urgència per a promocionar l'ús del valencià al més diversos nivells, creant a tal efecte, si fos necessari, els fòrums polítics previs on discutir i avaluar de manera conjunta aquelles mesures (que haurien de aprovar i aplicar les instàncies pertinents: Corts Valencianes, executiu, diputacions i ajuntaments). Unes mesures per traure el valencià de la situació marginal en què es troba en l'esfera pública, a fi de donar-li un futur possible i digne, conjurant així el perill vertader d'una desaparició a breu termini.

Les mesures haurien de cobrir actuacions públiques com les que segueixen:

- Un reforçament de l'ensenyament del valencià i en valencià en tots els nivells educatius.
- Una programació essencialment en valencià en la televisió i la ràdio públiques valencianes.
- Una actitud exemplar de l'Administració valenciana en l'ús de la llengua, tant en allò que fa a les aparicions públiques dels responsables polítics, com a la resta de les actuacions oficials (publicacions, publicitat, documentació administrativa ...).
- Una política sistemàtica de promoció de l'ús del valencià en el comerç, en la publicitat en particular i en general en la vida econòmica.
- Ídem en la indústria cultural: en el llibre, la premsa, el teatre, el cinema, i en general en el món audiovisual.
- Una crida al món eclesiàstic perquè se sume en el seu àmbit a aquest impuls de valencianització.

Per acabar: tenim dues llengües oficials en la nostra Comunitat, el valencià i el castellà, les dues realment usades pels ciutadans encara que siga d'una manera descompensada entre elles. Sortosament, el castellà és una llengua tan estesa i potent internacionalment que podem tranquil·lament promocionar més i més l'ús del valencià entre nosaltres amb la tranquil·litat que al costat coneguem una segona llengua, també nostra, que ens facilita la comunicació internacional, sense haver de perdre així gratuïtament una part impagable de la nostra identitat com a poble diferenciats: la nostra llengua pròpia. Seria vertaderament una llàstima, però també una dimissió lamentable, que per manca de diàleg, o d'advertiment, o encara d'una modernitat mal entesa, deixarem passar l'ocasió de preservar la llengua que durant tants segles ens ha identificat com a valencians.

F) SOBRE L'ENS DE REFERÈNCIA NORMATIVA

La permanència d'una llengua en un territori amb institucions pròpies aconsella l'existència d'un codi homogeni acceptat per les institucions i la comunitat científica, així com pels escriptors. Al nostre cas, el d'una llengua que no està en peu d'igualtat amb l'altra oficial, l'esmentada necessitat es fa més evident.

La Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, al seu article seté, indica que l'ús de la llengua pròpia —el valencià— es farà en la forma regulada per llei. Aquest és a hores d'ara un buit legal que deuria cobrir-se.

Cal una autoritat lingüística valenciana que fixe les normes a emprar en l'Administració i en la pràctica social. L'opció més raonable és, al nostre entendre, atribuir aquesta funció a l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana. Aquesta solució estaria en concordança amb la legislació: recordem com la Llei de Reforma Universitària atribueix a les universitats la creació i el desenvolupament de la ciència i el suport científic i tècnic al desenvolupament cultural.

Com a fórmula alternativa, plantejem la creació d'un òrgan normatiu nou. L'atribució de la funció al Consell Valencià de Cultura no és viable perquè comportaria dificultats (reforma de l'Estatut d'Autonomia, per exemple) i per no garantir la personalitat jurídica independent de l'ens.

Les característiques de l'esmentat ens de referència normativa podrien estar:

- a) Personalitat jurídica i capacitat. Les seues decisions o dictàmens serien vinculants per a l'Administració i les instàncies educatives.
- b) Caràcter públic, creat per llei ordinària.
- c) En el que fa a la seua composició, podria estar format per 21 membres, que deurién ser titulats superiors, experts en valencià o destacats personalitats de les lletres, la ciència o l'ensenyament; serien elegits per dos terços de les Corts Valencianes, 14 d'ells a proposta de les universitats valencianes amb estudis de Filologia, i la resta a proposta del Consell Valencià de Cultura.
- d) La durada del mandat seria de 10 anys, i la reelecció seguint el mateix criteri anterior.

Ciutat de València, 13 de Juliol de 1998
Carmen Morenilla Talens
Vicent Àlvarez Rubio

També s'inclouen com a vots particulars en este document, segons l'acta del dia 13 de juliol de 1998, el de la Sra. Enedina Lloris Camps i el Sr. Ferran Torrent i Llorca.

Enedina Lloris Camps
Ferran Torrent i Llorca

VOT PARTICULAR QUE FORMULA LA CONSELLERA QUE SIGNA

A l'empara d'allò que es preveu a l'article 27.3 de la Llei 30/1992 de Règim Jurídic i Procediment Administratiu Comú, formule el següent vot particular per a ser incorporat al dictamen del CVC sobre qüestions lingüístiques.

Des de la lleialtat fonamental a la llengua que sent amenaçada, en la què pense i visc, i veient que, després de tants mesos de debat intern, el document consensuat no arriba a contemplar la claredat que es mereix el poble valencià, basant-me "en raons històriques i científiques" tal com puntualitzava l'encàrrec fet per les Corts valencianes, em veig en l'obligació ètica i cívica d'exercir el dret al vot particular.

Donat que no s'han pogut incloure algunes de les precisions sobre el desenrotllament de les Normes de Castelló que proposàvem, continue defensant la definició de la llengua en els següents termes:

El valencià és filològicament una varietat diatòpica amb característiques particulars del mateix sistema lingüístic que conformen les parles pròpies de Catalunya, de les Illes Balears, d'Andorra, d'algunes comarques de la franja oriental d'Aragó, de la ciutat sarda de l'Alguer i dels territoris del Rosselló, el Conflent, el Capcir i el Vallespir al sud de França.

Dins d'eixe sistema, el valencià té un passat il·lustre que cal conèixer i valorar i unes característiques pròpies que han de ser cultivades amb tota dignitat. Tot això en la perspectiva d'enfortir la nostra personalitat col·lectiva i d'afirmar la nostra cultura pròpia.

València, 4 de juliol de 1998
Rosa Serrano Llàcer

VOT PARTICULAR QUE FORMULA EL CONSELLER QUE SIGNA

D'acord amb l'article 27.3 de la Llei de Procediment Administratiu, faig el meu vot particular per a ser incorporat al Dictamen sobre qüestions lingüístiques: En el punt del document consensuat per la ponència, on diu que el "valencià, idioma històric i propi de la CV, forma part del sistema lingüístic que els corresponents estatuts d'autonomia dels territoris de l'Antiga Corona d'Aragó reconeixen com a llengua pròpia", vull esmenar-lo en aquests termes: "El valencià, idioma històric i propi del País Valencià, és una variant diatòpica amb característiques peculiars del mateix sistema lingüístic conformat conjuntament amb les parles pròpies de Catalunya, de les Illes Balears, d'Andorra, d'algunes comarques de la franja oriental d'Aragó, de la ciutat sarda de l'Alguer i dels territoris del Rosselló, el Conflent, el Capcir i el Vallespir, al sud de França".

Amb la resta de la ponència estic d'acord.

València, 4 de juliol de 1998
Ferran Torrent i Llorca

VOTO PARTICULAR QUE FORMULA EL CONSELLER QUE FIRMA

Consideramos que una de las funciones de este CVC es el de contribuir a la vertebración cultural de nuestra comunidad, así como a la de su imaginario colectivo. Pero también sabemos que esto no será posible si no abordamos firmemente que los marcos de referencia cultural de los valencianos tengan, como común denominador de todos ellos, el principio de basarse en el reconocimiento de los Derechos Humanos y, por ende, el principio del respeto a la opinión de los demás, a sus creencias y, por tanto, al conjunto de todas y cada una de las libertades democráticas. Por tanto y en consecuencia consideramos que, de ninguna de las maneras, la lengua debe ser motivo de discordia y de enfrentamiento entre los valencianos, ningún grupo debe asumir la propiedad patrimonial de ninguna de las lenguas habladas por aquellos que viven y trabajan en nuestro territorio, dado que éstas pertenecen al conjunto de nuestra sociedad, siendo misión nuestra enriquecerlas, ampliarlas, para así cederlas a las generaciones venideras. Por tanto, ninguna persona puede ni debe ser perseguida, marginada, menospreciada o atacada por el hecho de emplear uno u otro nombre para la lengua que, libremente, escoja.

Dentro de este contexto, utilizado como marco de referencia de principios democráticos y con el objetivo de superar el escenario de este conflicto estéril, que no beneficia en absoluto a nuestro pueblo y con el deseo de crear un marco de convivencia y de paz social para nuestros hijos, los hijos de éstos y sus descendientes, proponemos que todos hagamos un ejercicio de generosidad y de amor, sinteticemos posturas y avancemos.

Valencia, 4 de julio de 1998
Ramón de Soto Arándiga

CONSELL
VALENCIÀ
de CULTURA